

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การดำรงชีวิตของมนุษย์ได้มีการพึ่งพาอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาเป็นเวลานาน ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าความกินคืออยู่ดีของมนุษย์นั้นย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การรักษาไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงและ การดำเนินชีวิตของมนุษย์ แต่การนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้ประโยชน์ในปัจจุบันนั้น กลับไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการและการอนุรักษ์เท่าที่ควร จึงเป็นสาเหตุทำให้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรมลง โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้อันจะส่งผล กระทบไปถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอื่นๆ จากสถิติ พบว่า เมื่อปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ประมาณร้อยละ 53.33 ของประเทศ ต่อมาในปี พ.ศ. 2532 พื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทยลดลงเหลือประมาณร้อยละ 27.95 ของประเทศ และในปี พ.ศ. 2541 พื้นที่ป่าไม้ลดลงเหลือ ประมาณร้อยละ 25.28 ของประเทศ (ชงชัย, 2544)

การลดจำนวนลงของทรัพยากรป่าไม้นั้นมีผลกระทบต่อทรัพยากรที่สำคัญอื่นๆ เช่น ทรัพยากรน้ำ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตและดำเนินชีวิตของมนุษย์โดยเป็นพื้นฐาน ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ สำหรับประเทศไทยนับว่าทรัพยากรน้ำมีบทบาทและความสำคัญต่อ ภาคการเกษตรเป็นอย่างมาก แต่เนื่องจากความต้องการการใช้น้ำในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การ จัดหาน้ำให้กับภาคการเกษตรยังคงไม่เพียงพอ จะเห็นได้จากการใช้น้ำในภาคการเกษตรในปี พ.ศ. 2534 มีปริมาณ 30 ล้านลูกบาศก์เมตร เพิ่มขึ้นเป็น 38 ล้านลูกบาศก์เมตร ในปี พ.ศ. 2543 (วารสารณ และคณะ, 2541) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 90 ของปริมาณการใช้น้ำทั้งหมดของประเทศ แต่ปริมาณน้ำ ดันทุนกลับมีจำนวนจำกัด นอกจากนั้นปัญหาภัยแล้งและปัญหาน้ำท่วมยังถือว่าเป็นปัญหาที่มี ความสำคัญลำดับต้นๆของประเทศเช่นกันเมื่อเป็นเช่นนี้ภาครัฐจึงต้องหาแนวทางในการแก้ไข ปัญหาโดยการดำเนินโครงการสาธารณะประเภทต่างๆเพื่อบรรเทาและแก้ไขปัญหาดังกล่าว

จากปัญหาข้างต้นรัฐบาลได้มีการแก้ไขปัญหอย่างถาวรโดยมีนโยบายเกี่ยวกับโครงการ สาธารณะต่างๆเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นหลายโครงการด้วยกัน เช่น โครงการแก่งเสือเต้นเพื่อเป็น แนวทางในการแก้ปัญหาทั้งปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้ง แต่ต้องถูกระงับไปในที่สุด เนื่องจาก ปัญหา ความขัดแย้งต่างๆแต่ที่สำคัญที่สุด คือ โครงการแก่งเสือเต้นไม่มีความคุ้มค่าในทุกๆด้าน ไม่ สามารถที่จะป้องกันน้ำท่วมและการขาดแคลนน้ำได้เมื่อเทียบกับเขื่อนที่มีขนาดใหญ่กว่า เช่น เขื่อน ภูมิพลฯ ซึ่งงบประมาณที่ใช้ในการก่อสร้างโครงการแก่งเสือเต้นมีจำนวนสูงเกินไปโดยเฉพาะ งบประมาณในการก่อสร้างกว่าหมื่นล้านบาทซึ่งยังไม่รวมถึงค่าอพยพคนหลายตำบล สัตว์ป่า และ สิ่งของอีกมากมาย ขณะที่จุดสร้างโครงการยังมีป่าดักทองผืนใหญ่ประมาณ 2 หมื่นกว่าไร่ และ พบว่า การสร้างโครงการแก่งเสือเต้นไม่มีความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ จากสาเหตุข้างต้นแสดงให้เห็นว่าโครงการแก่งเสือเต้นเป็นโครงการที่ไม่มีความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาทั้งน้ำท่วม น้ำแล้ง บริเวณลุ่มน้ำยม เนื่องจาก ปัญหาดังกล่าวขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการมากกว่า ซึ่งปัจจุบันได้มี โครงการผันน้ำทั้งด้านบน และด้านล่าง รวมทั้งโครงการแก้มลิงจำนวนมากที่มีอยู่อย่างกระจัด กระจาย และมีศักยภาพในการเก็บกักน้ำและการกระจายน้ำได้เกือบเทียบเท่าโครงการขนาดใหญ่ ส่วนในปัจจุบันโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่เพื่อแก้ไขปัญหาทั้งน้ำท่วมก็ยังไม่แล้วเสร็จ เช่น โครงการขุดลอกแม่น้ำยมเก่าและขยายแม่น้ำยมจึงทำให้โครงการที่มีขนาดเล็กหรือขนาดกลางเข้า มาเป็นตัวเลือกในการแก้ไขปัญหามากขึ้น เพราะ ความสามารถในการกักเก็บน้ำเทียบเท่ากับ โครงการขนาดใหญ่และใช้งบประมาณที่น้อยกว่า (ข่าวสด 6 มิถุนายน 2549) เช่น โครงการแก้มลิง หุ่นทะเลหลวง จังหวัดสุโขทัย เพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้งซ้ำซาก เนื่องมาจาก ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดสุโขทัยนั้นเป็นที่ราบลุ่มประกอบด้วยพื้นที่เป็นท้องกระทะ ดังนั้น เมื่อเกิดฝนตกหนักบริเวณตอนเหนือจะส่งผลต่อความสามารถในการรองรับน้ำของแม่น้ำยม จาก รายงานการศึกษาของกรมชลประทานเมื่อปี 2541 พบว่า ความจุของแม่น้ำยมเหลือเพียง 1,500 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที (กรมชลประทานจังหวัดสุโขทัย, 2549) ลุ่มน้ำยมนั้นอยู่ภายใต้ของอิทธิพล ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือโดยอิทธิพลลมมรสุมจะทำให้เกิดฝนตกชุกโดยทั่วไปในช่วงเดือน พฤษภาคมถึงตุลาคม จากนั้น ช่วงปลายเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะ พัดพาเอาความหนาวเย็นและความแห้งแล้งจากภาคพื้นทวีปทางเหนือเข้ามาในประเทศไทยทำให้อากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง ปัญหาดังกล่าวได้สร้างความเสียหายต่อประชาชนทั้งในภาค การเกษตรและผู้ที่อยู่นอกภาคเกษตรอย่างกว้างขวาง

โครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง จังหวัด สุโขทัย ซึ่งเป็นโครงการในพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในการบูรณาการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม-น้ำแห้งแล้ง อย่างยั่งยืนซึ่ง จะต้องมีการบริหารจัดการน้ำโดยมีการขุดลอกบึงให้เป็นลักษณะแก้มลิงเพื่อรับน้ำที่ไหลบ่ามาจาก แม่น้ำยม และ ปริมาณน้ำจากแนวเทือกเขาฝั่งตะวันตกให้ไหลมารวมกันในทุ่งทะเลหลวงก่อนผ่าน ตัวเมืองสุโขทัยในช่วงฤดูฝนและระบายลงสู่แม่น้ำยมบริเวณพื้นที่ตอนล่างต่อไป โดยมีพื้นที่ โครงการฯ ประมาณ 17,000 ไร่ เป็นพื้นที่แก้มลิงประมาณ 7,070 ไร่ และพื้นที่ชลประทานสุทธิ ประมาณ 13,000 ไร่ แบ่งเป็น ช่วงฤดูฝน 6,000 ไร่ และฤดูแล้ง 9,700 ไร่ โดยโครงการฯ อยู่ใน ช่วง ดำเนินการไปแล้วส่วนหนึ่งและคาดว่าจะใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานประมาณ 2 ปี ซึ่งจะต้องมี การศึกษาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก่อนดำเนิน โครงการฯ อาทิ ระยะเวลาประมาณ 300 วัน แต่ ในส่วนนี้ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้ว และระยะเวลาก่อสร้างอีกประมาณ 450 วัน งบประมาณที่ จะใช้ประมาณ 845.40 ล้านบาท และคาดว่าถ้าดำเนินการเสร็จสิ้นจะสามารถกักเก็บน้ำได้ประมาณ 32 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งถือว่าการแบ่งเบาภาระการรองรับน้ำของแม่น้ำยมได้ในระดับหนึ่ง โดยจะสามารถบรรเทาความเสียหายจากปัญหาน้ำท่วมและปัญหาภัยแล้ง ลดการสูญเสียวาง เศรษฐกิจ และสามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้เพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้งได้อีกด้วย

เนื่องจากโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวงเป็น โครงการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่อาศัยอยู่ใน จังหวัดสุโขทัยเป็นอย่างมากซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ต้องการทราบว่าซึ่งหากหน่วยงานภาครัฐจะ ดำเนินโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง จังหวัดสุโขทัย เพื่อที่จะขจัดปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้งรวมถึง เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด ประชาชนจะมีความเต็มใจจ่ายเพื่อโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง หรือไม้อย่างไร นอกจากนี้จะทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจจ่ายเพื่อโครงการแก้มลิง ทุ่งทะเลหลวง จังหวัดสุโขทัย รวมถึง การศึกษาทัศนคติความคิดเห็นต่างๆและข้อเสนอแนะของ ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง จังหวัดสุโขทัย แต่จากการดำเนิน โครงการฯ ดังกล่าวนั้นได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนบางกลุ่มที่เสียพื้นที่เพื่อใช้ในการดำเนิน โครงการฯ ดังนั้น จึงได้มีการศึกษาถึงความเต็มใจยอมรับค่าชดเชยจากโครงการฯ ซึ่งจะทำได้ ภาครัฐเข้าใจถึงปัญหาและทราบถึงความต้องการของประชาชนที่มีต่อโครงการแก้มลิงทุ่งทะเล หลวง จังหวัดสุโขทัย เพื่อเป็นแนวทางให้ภาครัฐนำไปแก้ไขปัญหาก็จะสามารถนำไปปรับใช้ใน ด้านต่างๆ ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

การศึกษากการประเมินมูลค่าความเต็มใจจ่ายเพื่อ โครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง จังหวัดสุโขทัย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อประเมินมูลค่าความเต็มใจจ่ายเพื่อ โครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง จังหวัดสุโขทัย
- 2) เพื่อทราบถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และ ด้านสังคมที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายเพื่อโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง จังหวัดสุโขทัย
- 3) เพื่อทราบถึงปัญหา ทักษะคิดและเงื่อนไขต่างๆตลอดจนมูลค่าความเต็มใจยอมรับค่าชดเชยของประชาชนที่มีส่วนได้เสียในโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง จังหวัดสุโขทัย

1.3 สมมุติฐานในการศึกษา

ปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล ด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับความเต็มใจจ่ายเพื่อโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง จังหวัดสุโขทัย

1) ปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนปีที่อาศัยอยู่ มีผลต่อความเต็มใจจ่ายเพื่อโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง จังหวัดสุโขทัย

2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ รายได้ ขนาดพื้นที่ถือครอง ช่วงเวลาที่น้ำท่วม ช่วงเวลาที่เกิดภัยแล้ง ระยะห่างระหว่างแม่น้ำยมกับที่ตั้งครัวเรือน ประสบการณ์ในการจ่ายเงินเพื่อโครงการอื่นๆ และจำนวนเงินเริ่มต้น มีผลต่อความเต็มใจจ่ายเพื่อโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง จังหวัดสุโขทัย

3) ปัจจัยทางด้านทัศนคติ ได้แก่ ทัศนคติต่อมาตรการป้องกันน้ำท่วมและภัยแล้ง และทัศนคติต่อโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง เป็นต้น

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาในครั้งนี้มีประโยชน์ที่จะทราบถึงมูลค่าความเต็มใจจ่าย และมูลค่าความเต็มใจยอมรับทางเศรษฐศาสตร์ของประชาชนจากการดำเนินโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง จังหวัดสุโขทัย ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประกอบในการตัดสินใจในด้านการลงทุนสาธารณะประโยชน์ได้ต่อไปในอนาคต

1.5 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตการศึกษารั้งนี้จะศึกษาในตำบลธานี ตำบลปากแคว ตำบลยางซ้าย และ ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย โดยจะทำการสำรวจในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 – มกราคม พ.ศ. 2551 ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน

1.6 นิยามศัพท์

ความเต็มใจจ่าย (Willingness to pay) หมายถึง จำนวนเงินสูงสุดที่บุคคลเต็มใจจ่ายเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวงในด้านต่างๆ

ความเต็มใจยอมรับค่าชดเชย (Willingness to accept) หมายถึง จำนวนเงินต่ำสุดที่บุคคลเต็มใจจ่ายยอมรับเมื่อมีการดำเนินโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง

การได้รับทรัพยากรน้ำที่ดีขึ้น หมายถึง การได้รับน้ำที่มีปริมาณที่ดีขึ้น กล่าวคือ การได้รับปริมาณน้ำที่เพิ่มมากขึ้นจากสถานการณ์ในอดีตและปัจจุบันที่มักจะขาดแคลนในช่วงหน้าแล้ง โดยเฉพาะปริมาณน้ำเพื่อการเกษตร และยังช่วยลดปริมาณน้ำในช่วงฤดูน้ำหลากอีกด้วย

การพัฒนาทรัพยากรน้ำ หมายถึง การจัดสรรน้ำเพื่อใช้ประโยชน์หลายๆอย่างด้วยวิธีการต่างๆกัน เช่น การเก็บน้ำ การส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก การระบายน้ำ การแปรสภาพที่ดิน การบรรเทาอุทกภัย การไฟฟ้าพลังน้ำ การคมนาคมทางน้ำ เป็นต้น